

Uz Kerempuhovu predstavu »Ja od jutra nisam stao« Une Vizek i Nane Šojlev

PUNI TERET DOMAĆINSTVA NA MUŠKIM LEĐIMA

U tipičnom aristofanovskom postupku preokretanja rodni uloga unutar fantastički ugođenog kazališnog svijeta bliže budućnosti, susret ćemo žene koje isključivo ganjaju karijere, dok muškarci ostaju doma kuhati i brinuti o djeci. Predstava »Ja od jutra nisam stao« spisateljice Une Vizek i redateljice Nane Šojlev na mnogo provokativnih načina raspravlja o tome što se smatra normalnim obiteljskim samopožrtvovanjem, uobičajenim podmetanjem leđa za dobrobit obitelji, rutinskim preuzimanjem na sebe viška organizacijskih i odgojnih obaveza. Unatoč svoj kazališnoj fantastici, u tom se »divnom novom svijetu« i dalje podrazumijeva da netko mora biti »unutra«, samozatajno ugrađen u zidove obiteljskih potpornja, raspirujući topli plamen ognjišta i podižući mališane, dok je drugim osobama iste te obitelji otvoren mnogo slobodniji radijus kretanja.

Predstava zamišlja svijet u kojem su, doduše, muškarci postali primabalerine kuhinje, kupaonice i dnevne sobe: ne vraćaju se na posao nakon porodičnog dopusta, najradije rade zimnice i peku kolače, raspravljaju u kvaliteti svojih noktiju i frizurama, znaju raspored slobodnih aktivnosti svojih sinova i kćeri (spremno ih vodeći kamo treba i čekajući klince nakon obavljene aktivnosti), upućeni su u imena svih mališana s kojima se njihova djeca druže i igraju u razredu, imaju spremne liste za svakodnevnu i dugoročnu kupovinu u glavi, a vladaju i vještinama kuhanja, pranja i pospremanja. K tome su i beskrajno topli i uslužni, vječito nasmijani i puni podrške za druge ukućane, prave »hranjive podloge« na čijem mlijeku ljubavnosti stasaju nove generacije. Jasno je da sam nabrojala niz stereotipa na tragu »Glorijinih« reportaža o »idealnim domaćicama«, ali upravo tim kolektivnim predrasudama operira i satirička mašta, imenujući klasne, rodne i dobne socijalne uloge kako bi nam pokazala zajedničke nazivnike društvenih pritisaka.

Moć preokrenute slike

Predstava »Ja od jutra nisam stao« uvodi konzervativnu publiku na sklizak teren. Naizgled, sve je nadasve prepoznatljivo. Čak i u svijetu ove dramske fantastike, muškarci rogobore protiv žena i žale nam se na njihovu lijenost, bahatost, nespornost da podijele teret kućanskih odgovornosti. Dio publike uživa u klasičnom šovinizmu ovih napada na ženski egoizam, osobito u izjavama da nas je sve dotukao feminizam i da su feministice toliko dobro »umrežene« da njihov »stalni nadzor« muškog ponašanja već graniči sa špijunskim službama. No ista ta građanska publika s kojom sam gledala predstavu nimalo ne uživa u prepoznavanju obrazaca klasične muške arogancije kad je u pitanju »preskakanje« i »previđanje« pomoći u kući. Kako predstava napreduje, slika je sve bistrija: u skladu s današnjim stereotipnim ponašanjem muškaraca, u budućnost pomaknuti ženski likovi ove predstave komentiraju tuđi izgled kao da su na utrckama konja, ne ustručavajući se usporediti grla i koji put pokoje rasno bedro i pljesnuti po stražnjici. Ne pada im na pamet pomagati oko nečeg tako dosadnog, repetitivnog i prljavog kao što su kućni poslovi.

Za svoje poslovne uspjehe izvan doma očekuju veliki aplauz i po mogućnosti seksualne usluge kao nagradu za financijsko zbrinjavanje obitelji. U svom toplom domu najradije bi da ih se služi, mazi, tetoši i da im se ugada upravo kraljevski. Publika sve ogorčenije komentira preokretanje rodni uloga. Slušam komentare: »To bi njen muž trebao pogledati pa si malo razmisliti.« »Pogodili su

kako to izgleda kad jedna osoba uvijek sve čisti, a druga uvijek dolazi na čisto«. »Nije baš ni smiješno, malo je žalosno«. Svi glasovi koje sam zabilježila pripadali su isključivo temperamentnim gledateljicama u publici.

Glumački četverac

Muške komentare nije bilo za čuti; doslovce nisu ni pisnuli. Što znači da je poruka stigla na adresu na koju je poslana.

Jerko Marčić i Ornela Vištica u prizoru predstave

Uloge frustriranih »obiteljskih papučara« ponijeli su Jerko Marčić, Marko Makovičić, Ozren Opačić i Hrvoje Kečkeš. Predstava je dramaturški koncipirana kao jedna zajednička večer starih prijatelja, ispunjena žalbama na vlastite supruge. Jerko Marčić glumački je svoju rolu postavio najkompleksnije i najduhovitije. Nije da samo strepi oko svakog hira svoje zakonite, nego zaista obožava kuhanje. Tepa junetini pečenoj u lisnatom tijestu kao da je u pitanju ljupka dječja glavica, živi za fine arome vina, ima goruću ambiciju da jednog dana postane restoranski kuharski šef (savjetnik za kulinarski dio predstave: Tomislav Škunca). Marčić, osim toga, igra supruga koji polako skuplja hrabrost da suoči svoju dragu s njihovim neravnopravnim odnosima i izbori se za promjene. Njenu nespornost i švejkovski nevoljkost da se prestane ponašati kao razmažena princeza uvjerljivo igra Ornela Vištica, isto onoliko slatkorječiva prema mužu, koliko i navikla koristiti njegove brojne kuharske, spremalačke, emocionalne i seksualne us-

luge.

Marko Makovičić utjelovljuje almodovarovski izbezumljenog »muškarca na rubu živčanog sloma«, k tome zaljubljenog u prijateljovu suprugu. Hrvoje Kečkeš igra starog zavodnika kome su već dosadili vlastiti trikovi, a Ozren Opačić zamišljenog melankolika, punog strahova i samosažaljivih komentara. Linda Begonja kratko izlazi na scenu kao njihova macho-susjeda, svakoga od protagonista »muški« potresavši ironičnim komentarima i seksualnim aluzijama. I Begonja i Marčić nadograđuju svoje likove socijalnokritičkim i plesnim gestama koje nisu zadane tekstom, ali zbog kojih predstava počinje funkcionirati i kao feministička izvedba ili bar teatar u kojem se glumci ne boje radikalizirati svoje uloge. O tome koliko su ozbiljno muški glumci proučavali ženska društva na okupu, najbolje svjedoči prizor u kojem svi sjedaju na kauč ili na pod uzimajući u ruke ili pod ruku najbliži jastuk, što zbilja jest tipično ponašanje žena na okupu. Iz nekog ne do kraja jasnog antropološkog razloga, većina žena uistinu grli jastuk dok sjedi i razgovara s drugim ženama u sobnom okruženju.

Zanatska kvaliteta

Režija Nane Šojlev oslanja se na dinamičnu glumačku igru te nekolocinu uživo otpjevanih songova, pri čemu kazališna priča teče bez zapinjanja, s mnogo međusobne glumačke osjetljivosti za gradaciju i humorne oštrice prizora. Scenografiju suvremenog stana s pomodnim nizom žarnih žarulja, Ikea-stil namještajem i staklenom stijenom iza koje se nazire balkon i svjetla velegrada potpisuje Valentina Crnković. Ništa u ovoj predstavi ne dovodi do velikih ili inovativnih umjetničkih proboja, ali izvedba emocionalno prelazi rampu, dopire do gledatelja i inzistira na tome da je neravnopravna podjela poslova u domaćinstvu u svakom slučaju promašena. Najveći nedostatak satire kao scenskog žanra jest nemogućnost da prodre u intimnije odnose među supružnicima. U ono što zbilja čini bliskost unutar brakova i ono što je dokida. To nisu samo rasporedi pospremanja i kuhanja. Kao što je napisala supruga F. M. Dostojevskog, Anna Dostojevski: »Naš je život bio posve običan, u smislu našeg sve većeg međusobnog povjerenja, sve dubljeg prihvaćanja, sve strastvenije otvorenosti i iskrenosti.« Takav odnos nećemo, dakako, vidjeti na satiričkoj pozornici, ali barem ćemo dobiti ideju o tome da bi protagonisti otuđenih brakova trebali samima sebi i manje lagati, odnosno priznati sebi i partnerima koliko im toga nedostaje kad se »brak« svede na sustav održavanja domaćinstva. Kako veli Anna Dostojevski, možda intimnost ipak počinje od radikalne otvorenosti i iskrenosti, kakve god rizike donosila sa sobom. Mlada dramatičarka Una Vizek otvorila je ovogodišnji Kerempuhov repertoar prema odnosima i situacijama u kojima se publika (s nelagodom, ali i interesom) prepoznaje, izbjegavajući bilo osuditi, bilo amnestirati svoje protagoniste od zajedničke odgovornosti za međusobne odnose. U toj igri osluškivanja suvremenog trenutka dobila je podršku ansambla i redateljice, zbog čega »Ja od jutra nisam stao« ima izgleda održati se na repertoaru i kao jedan od favorita najšire publike.

Nataša GOVEDIĆ